
Marijan Lipovac, prof.
Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
Trg Nikole Šubića Zrinskog 11
10000 Zagreb
maripovac@yahoo.com

Primljeno/Received: 11. V. 2024.
Prihvaćeno/Accepted: 1. VI. 2024.
Rad ima dvije pozitivne recenzije
Izvorni znanstveni rad
Original scientific paper
DOI: 10.47325/zj.7.8-9.14

UDK 061.2:323.15

KAD JE OSNOVANA ČEŠKA BESEDA ZAGREB?

Sažetak: Rad se bavi pitanjem datuma osnutka najstarije udruge češke manjine u Hrvatskoj, Češke besede Zagreb. Iako se tradicionalno smatra da je osnovana 14. listopada 1874., na svečanosti uz nazočnost istaknutih osoba tadašnjeg Zagreba, analizom izvora doznaje se da se osnutak dogodio u razdoblju između 18. ožujka 1874., kad je prvi put iznesena ideja o osnutku Besede, i 20. studenog 1874., kad je Beseda svečano otvorila svoj prostor i započela javno djelovanje. U radu se pokušava objasniti kako je došlo do toga da su se čin osnutka, održan nepoznatog datuma, i svečanost o kojoj su izvijestile tadašnje zagrebačke novine spojili u jedan događaj tempiran na datum koji nije potvrđen u izvorima.

Ključne riječi: Češka beseda Zagreb, češka nacionalna manjina, Josef Václav Frič, Josef Holeček, Antun Šimčik

U 2024. godini navršava se značajan jubilej češke nacionalne manjine u Hrvatskoj – 150 godina od početka njenog udruživanja i organiziranog djelovanja, odnosno stoljeće i pol od osnutka najstarije udruge hrvatskih Čeha, Češke besede Zagreb, koja je vjerojatno najstarija udruga neke od nacionalnih manjina u Hrvatskoj. Osnovana je 1874., u godini kada su rad započela još neka značajna hrvatska društva, poput Hrvatskog liječničkog zbora, Hrvatskog planinarskog društva i nekadašnjeg Hrvatskog sokola, kao i moderno Sveučilište u Zagrebu. Sve do danas Češka beseda Zagreb kontinuirano djeluje, osim tijekom Prvog i Drugog svjetskog rata (1914. – 1918. i 1941. – 1945.), no i tada se njen rad, iako u manjem opsegu, odvijao

u tajnosti. Dugo godina Češka beseda u Zagrebu⁵⁶⁴, kako je glasilo njeno izvorno ime, bila je jedini organizirani oblik udruživanja i djelovanja Čeha na području tadašnje Kraljevine Hrvatske i Slavonije jer tek 1907. osnovane su Češke besede u Donjem Daruvaru i Prekopakri, a nakon 1918. niz drugih istoimenih udruga u drugim hrvatskim mjestima koje su 1921. postale članice krovne udruge češke i slovačke manjine u tada novoj jugoslavenskoj državi, Čehoslovačkog saveza u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca.⁵⁶⁵

Obilježavanje 150. godišnjice osnutka Češke besede Zagreb prilika je za analizu njenog dosadašnjeg djelovanja, za podsjećanje na njene značajne članove i na važne datume, a među njima se svakako izdvaja datum njenog osnutka. Već generacijama zagrebačkih Čeha prenosi se podatak da je njihova udruga osnovana 14. listopada 1874., a od 2005. taj se datum obilježava i kao Dan Vijeća češke nacionalne manjine Grada Zagreba, tijela manjinske samouprave Čeha u Zagrebu osnovanog 2003. temeljem Ustavnog zakona o nacionalnim manjinama koji izborom svog blagdana odaje počast danu kad je započelo organizirano djelovanje češke manjine u glavnom gradu Hrvatske.⁵⁶⁶

Osim datuma, generacijama zagrebačkih Čeha prenosi se i priča o tome kako je došlo do osnutka Češke besede Zagreb, a ona ukratko glasi ovako: Češku besedu Zagreb osnovao je 14. listopada 1874. češki političar, književnik i novinar Josef Václav Frič koji je od 1873. do 1876. djelovao u Zagrebu kao urednik dnevnih novina *Agramer Zeitung* nakon što se povezao sa sunarodnjacima koji su ovdje živjeli od ranije. Činu osnutka u dvorišnoj zgradi u Ilici 54, gdje je bilo prvo sjedište udruge, nazočni su među ostalim bili zagrebački gradonačelnik Ivan Vončina, političar, književnik i povjesničar Ivan Kukuljević Sakcinski te književnik i gradski senator August Šenoa koji je u ime hrvatske javnosti održao govor na češkom jeziku. Ovakav opis osnutka Češke besede Zagreb može se naći u godišnjacima koje je Beseda izdala povodom svojih jubileja 1924., 1934., 1954., 1964., 1994., 2004. i 2014., na web stranici Besede, kao i u

⁵⁶⁴ Udruga se u dokumentima vezanima uz potvrđivanje njenih pravila iz 1875. sačuvanima u Hrvatskom državnom arhivu, u fondu Odjela za unutarnje poslove Zemaljske vlade (HR-HDA, fond 79. UOZV, 14-4 2477/1875), spominje kao Češko društvo Beseda u Zagrebu, no uvriježeni naziv postao je Češka Beseda u Zagrebu (na češkom Česká Beseda v Záhřebě). Godine 1913. osnovana je još jedna udruga zagrebačkih Čeha pod nazivom Češki iseljenik (Český vystěhovalc) koja je 1919. promijenila ime u Čehoslovačka obec u Zagrebu (Československá obec v Záhřebu). Obje udruge su se 1939. ujedinile i djelovale pod nazivom Sjedinjena društva Češka beseda i Čehoslovačka obec u Zagrebu (Spojené spolky Česká beseda a Československá obec v Záhřebu) sve do 1982. kad je naziv udruge promijenjen u Češka beseda – Društvo Čeha i Slovaka u Zagrebu (Česká beseda – Spolek Čechů a Slováků v Záhřebu), a od 2003. udruga i službeno nosi naziv Češka beseda Zagreb (Česká beseda Záhřeb) kako se neformalno nazivala i ranije.

⁵⁶⁵ O počecima organiziranja Čeha u Hrvatskoj vidi: Marijan LIPOVAC, *Naš Savez – Sto godina Saveza Čeha /1921. – 2021.*, Jednota, Daruvar, 2021., str. 15-31.

⁵⁶⁶ Významná podpora české menšiny v Záhřebu, *Jednota*, 2005., br. 43, str. 9.

knjigama koje govore o temama iz povijesti Čeha u Zagrebu: Česi Zagrebu – Zagreb Česima Marijana Lipovca i Franje Vondračeka iz 2009. i Češki narodni dom u Zagrebu Jurja Bahnika i Marijana Lipovca iz 2012.⁵⁶⁷

No u temeljnoj knjizi za povijest češke manjine Česi u Hrvatskoj, autora Josefa Matuška iz 1996., koja je izvorno objavljena 1994. na češkom (Češi v Chorvatsku) postoji malo odstupanje od navedene priče. Matušek ne opisuje detaljno osnutak zagrebačke Češke besede, ali u dijelu knjige u kojem daje pregled svih udruga češke manjine kao datum osnutka Češke besede Zagreb navodi 20. studenog 1874.⁵⁶⁸

Zašto se Matušek, koji je u drugoj polovici 20. stoljeća bio vodeći stručnjak za povijest Čeha u Hrvatskoj, odlučio za ovaj datum doznajemo iz feljtona koji je tijekom 1994. pod naslovom Češi v Záhřebu objavljivao u manjinskom tjedniku *Jednota*. U nastavku feljtona posvećenog osnutku Češke besede Zagreb Matušek je vrlo opširno naveo izvore koji govore o tom događaju, od kojih se najrelevantnijim čini članak iz *Narodnih novina* koji, prema Matušekovom navodu, glasi: „Ovdašnji Česi osnovali su 20. 11. 1874. u Povrzanovićevoj kući društvo Češku besedu. Prisutni su bili: gradonačelnik Ivan Vončina, ravnatelj Velike realke Franjo Torbar⁵⁶⁹, odvjetnici dr. Kopač i dr. Vidrič, senator August Šenoa i dramaturg narodnog kazališta Josip Eugen Tomić.“⁵⁷⁰ Ovdje valja istaknuti da je članak o početku djelovanja Češke besede objavljen u *Narodnim novinama* od 23. studenog 1874., ali glasi ponešto drugačije nego ga je Matušek citirao. Spominje se doduše svečanost od 20. studenog, kao i navedene osobe, ali ne govori se o tome da su „ovdašnji Česi osnovali 20. 11. 1874. društvo Češku besedu“, nego da su „u Zagrebu živući Česi ustrojili društvo, koje je 20. o. m. u Poverzanovićevoj kući u Ilici stupilo u život“.⁵⁷¹ O ovoj bitnoj razlici bit će više riječi kasnije.

Odakle datum 14. listopada kao dan osnutka Češke besede, iako tadašnje novine vrlo jasno navode 20. studenog, doznajemo u nastavku Matušekova feljtona gdje donosi citat iz autobiografskog romana *Pero* koji je napisao jedan od osnivača Besede češki književnik Josef Holeček, koji je tada djelovao u Zagrebu kao kućni učitelj Stjepana Miletića, kasnijeg indendanta HNK u Zagrebu. Holeček vrlo opširno, na desetak stranica, opisuje tu svečanost te izri-

⁵⁶⁷ U godišnjaku iz 2014., kao i u spomenutim knjigama te na web stranici Češke besede Zagreb navodi se da je Češka beseda 14. listopada 1874. održala svoju osnivačku skupštinu, dok se u ranijim godišnjacima navodi da je tog datuma „započela svoje djelovanje“, odnosno „započela svoj život“. O važnosti razlikovanja ovih pojmova bit će riječi kasnije.

⁵⁶⁸ Josef MATUŠEK, Česi u Hrvatskoj, *Jednota*, 1996., str. 201.

⁵⁶⁹ Ravnatelj Velike realke zvao se Josip Torbar, bio je istaknuti prirodoslovac te od 1894. do 1900. predsjednik Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Ne zna se zašto mu je Matušek naveo pogrešno ime, kao ni zašto nije točno citirao novinski članak.

⁵⁷⁰ Josef MATUŠEK, Češi v Záhřebu 35, *Jednota*, 1994., br. 39., str. 20.

⁵⁷¹ *Narodne novine*, 23. XI. 1874., str. 3.

čito tvrdi: „Beseda je svečano otvorena 14. listopada.“⁵⁷² Matušek je iza ovog citata umetnuo uskličnik u zagradama (!) kako bi naznačio da ovaj podatak o datumu odudara od ranije navedenog u novinama, a koji je očito smatrao vjerodostojnijim te ga naveo i u spomenutoj knjizi Česi u Hrvatskoj.

Matušek u svom feljtonu donosi i dva citata Josefa Václava Friča vezana uz osnutak Češke besede u Zagrebu. Prvi je iz njegovih memoara *Paměti* u kojima piše: „Na slavenskom jugu imamo prije svega Češku besedu u Zagrebu koju su tamo na *Iljici* u Povrzanovićevoj kući broj 725 1875. osnovali uglavnom kazalištarci i glazbenici češki, zaposleni pri tamošnjem Narodnom kazalištu, naime gospoda Anton, Novák, Daliba, Kazil, Strnad, Rangel, Kompit, Chlostík i drugi. Njima su se osim mnogih službenika pridružili i profesori na sveučilištu Geitler, Jiruš, Dvořák itd, učitelji Šach, Mareš, Dušánek, zatim tadašnji urednik Agramerice J. V. Frič, nekoliko inženjera, na primjer Chvála, fotograf Standel, kapelnik Witte, vojni liječnik Holý, ljekarnik Cejpek i drugi...“ Matušek je u ovom citatu dao svoje opaske uskličnicima uz spomen *Iljice* umjesto *Ilice*, kao i 1875. kao godine osnutka Besede.⁵⁷³

Dokaz da je Beseda ipak osnovana 1874. imamo u drugom Fričovom citatu koji Matušek navodi, a on je iz pisma koji je Frič poslao prijatelju Vratislavu Kazimiru Šemberi 4. prosinca 1874. Citat glasi: „Što radim? Osnovao sam ovdje iz dokolice opet Besedu – nekoliko koraka od kazališta...“⁵⁷⁴ Zašto je Frič u svojim memoarima naveo 1875. kao godinu osnutka Besede može se protumačiti time što je te godine Kraljevska hrvatsko-slavonsko-dalmatinska zemaljska vlada potvrdila njena pravila koja je usvojio Odbor izabran na prvoj skupštini 5. siječnja 1875.⁵⁷⁵ Prema dokumentima koji se do danas čuvaju u Hrvatskom državnom arhivu, pravila su potvrđena 7. travnja 1875.,⁵⁷⁶ što je proslavljeno zabavom održanom 14. travnja. Kako piše u *Narodnim novinama* od tog dana „Kralj. zem. vlada potvrdila je pravila českoga društva ‘besede’ u Zagrebu, te će društvo danas u sriedu u 8 urah u večer imati u svojih prostorih u gornjoj Ilici, kući Povrzanovića, zabavu sa predstavom diletantah“⁵⁷⁷

⁵⁷² Josef HOLEČEK, *Pero II*, Pražska akciová tiskárna, Prag, 1923., str. 155.

⁵⁷³ Josef MATUŠEK, *Česi v Záhřebu*, str. 20.

⁵⁷⁴ Isto. Inače, zagrebačko kazalište se tada nalazilo na Gornjem gradu u današnjoj Staroj gradskoj vijećnici, što je prilično daleko od prostora Češke besede u Ilici 54.

⁵⁷⁵ Prvu skupštinu Češke besede održanu 5. siječnja 1875. spominje Antun Šimčik u svom kasnije navedenom tekstu o prvih 50 godina udruge iz 1924., dok je tadašnji tajnik Besede Karel Toula u govoru na proslavi 50. godišnjice Besede spomenuo skupštinu održanu 11. srpnja 1875. U tadašnjim zagrebačkim novinama nema najave održavanja skupštine Besede ili izvještaja niti na jedan od ova dva datuma, iako je to inače bila praksa s drugim društvima.

⁵⁷⁶ HR-HDA, fond 79. UOZV, Zemaljska vlada. Odjel za unutarnje poslove, 14-4 2477-5955/1875, Serija pravila, Češko društvo Beseda u Zagrebu 5.

⁵⁷⁷ *Narodne novine* 14. IV. 1875., str. 3.

Pravila su do danas sačuvana u Hrvatskom državnom arhivu, u fondu Odjela za unutarnje poslove Zemaljske vlade, no nažalost nisu sačuvani zapisnici osnivačkog sastanka i kasnijih skupština jer je gotovo sva arhivska Češke besede Zagreb do 1914. oduzeta od tadašnjih vlasti nakon početka Prvog svjetskog rata i nikad nije vraćena.⁵⁷⁸ Prema Carskom patentu o društvima iz 1852. koji je određivao odnos društava prema državnoj upravi, društva su joj morala podastrijeti svoja pravila kako bi dobila dozvolu za osnutak, i to nakon pribavljenog mišljenja Ministarstva unutarnjih poslova. U molbi za odobrenje osnutka trebalo je dostaviti pravila, odnosno statute, u tri primjerka, dakle zapisnici s osnivačkog sastanka nisu se niti tražili.⁵⁷⁹

Kako bismo rekonstruirali kako je došlo do toga da je 14. listopada ušao u kolektivno sjećanje zagrebačkih Čeha kao dan osnutka Besede, treba pogledati druge izvore, a osim navedenih memoara Josefa Holečeka tu je najvrjedniji izvor prikaz povijesti Češke besede Zagreb koji je u godišnjaku izdanom povodom jubileja 50. godišnjice objavio Antun Šimčik. Teze iz njegova rada kasnije su se prenosile i u drugim godišnjacima pa nije pretjerano Šimčika nazvati krivim ili zaslužnim za „kanonizaciju“ 14. listopada 1874. kao dana kad je višestoljetna nazočnost Čeha u Zagrebu napokon dobila i svoj institucionalni okvir. Danas malo poznati Antun Šimčik u Hrvatsku se s roditeljima doselio iz Moravske kao trogodišnjak te je u razdoblju između dva svjetska rata bio ugledni hrvatski filolog, a istaknuo se i kao etnograf i prevoditelj (preveo je s poljskog roman Henryka Sienkiewicza *Quo vadis*). Radio je kao knjižničar Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, a bio je i aktivan u zagrebačkoj Češkoj besedi.⁵⁸⁰

U godišnjaku pod naslovom *Česká beseda v Záhřebě 1874-1924* Šimčik je na 18 stranica objavio rad na češkom jeziku *Dějiny České besedy v Záhřebě 1874 – 1924* (Povijest Češke besede u Zagrebu 1874. – 1924.) što je, po njegovim riječima, bio drugi slučaj da Češka beseda u Zagrebu „tijekom svog dugog i bogatog života daje široj javnosti izvještaj o svojoj djelatnosti“. Spomenuo je da je 1884. tiskana *Zpráva jednatelská České besedy v Záhřebě o činnosti její v prvním desetiletí* (Tajničko izvješće Češke besede u Zagrebu o njenoj djelatnosti u prvom desetljeću) koju je napisao Jan Strnad, prvi tajnik i drugi predsjednik Češke besede. Šimčik je naveo

⁵⁷⁸ No podaci o osnutku Besede već su tada nedostajali. Kako je na proslavi 50. godišnjica Češke Besede 1924. rekao tadašnji tajnik Karel Toula, o pripremama za osnutak, kao ni o otvorenju Besede, niti o osnivačkoj skupštini u Besedinom arhivu ne postoje nikakvi zapisi, s tim da je u prvoj knjizi zapisnika bilo ostavljeno desetak slobodnih listova gdje se očito namjeravalo naknadno unijeti podatke koji nedostaju. (Arhiv Češke besede Zagreb, ČBZ 1924.,6. Schuze – Valná hromada, čís. 405.)

⁵⁷⁹ *Pravila društava: 1845.-1945.: tematski vodič*, uredila Slavica Pleše, Hrvatski državni arhiv, Zagreb, 2000., str.11.

⁵⁸⁰ Ermina RAMADANOVIĆ, Antun Šimčik, zaboravljeni hrvatski filolog, *Vijenac*, 2016., br. 581, <https://www.matica.hr/vijenac/581/antun-simcik-zaboravljeni-hrvatski-filolog-25745/> (1. travnja 2024.)

da je ta brošura postala rijetkost jer se njen jedini poznati primjerak čuva u arhivi Besede⁵⁸¹ (danas ga u arhivi Češke besede Zagreb više nema).

Šimčik se na početku svog izlaganja opravdava da nije na razini Jana Strnada koji je bio pripadnik zagrebačke „češke kolonije“ još prije osnutka Besede, sudjelovao u njenom osnutku i bio joj tajnik i predsjednik, dok on još prije godinu dana nije društvenom životu Besede bio „ni čestan ni vijestan“. Također je objasnio metodologiju svog rada i napisao da je pri pisanju „ovog kratkog nacрта“ imao pri ruci osim Strnadovog rada zapisnike o sjednicama odbora, o skupština-
nama članova, kao i *Upominky o založení České Besedy v Záhřebě* (Uspomene o osnutku Češke besede u Zagrebu) koje je 1922. napisao i društvu posvetio još živi suosnivač Besede i počasni član Josef Chvála.⁵⁸² Veći dio navedenih izvora danas nije sačuvan pa je u tom smislu vrijednost Šimčikovog teksta posebno značajna. Šimčik je naveo i da je dobio vrijedne usmene informacije od starijih članova, posebno od Chvále i drugih, a spomenuo je i djelo koje je očito bilo ključno za definiranje 14. listopada 1874. kao početnog datuma postojanja Češke besede: „Konačno, dobro mi je poslužila nedavno izdana knjiga Josefa Holečeka *Pero* (Prag, 1923.), u kojoj nestor čeških književnika opisuje svoj boravak u Zagrebu 1874. – 1875. i osnutak Besede.“⁵⁸³

Prema Šimčiku, osnutak Češke besede u Zagrebu tekao je ovako: Josef Václav Frič je, došavši u Zagreb, našao veći broj sunarodnjaka u raznim strukama: službenika, obrtnika, članova narodnog kazališta, glazbenika, studenata i vojnika. Upoznavši se već prve godine svog zagrebačkog boravka s vodećim češkim obiteljima, došao je na ideju okupiti ih u jedno društvo koje bi se redovito sastajalo na stalnom mjestu. Tu je ideju prvi put iznio u proljeće 1874. krugu prijatelja, Čeha i Hrvata, a oni su ideju dočekali s radošću i oduševljenjem. „I tako je nastalo prvo češko društvo koje se nalazilo u Weissovoj kavani na uglu Ilice i Frankopanske ulice, gdje je sada Rabusov dućan.... Članovi su se odazivali u novu udrugu u tako velikom broju da se ukazala potreba za vlastitim prostorom koji bi udruga koristila isključivo za svoje svrhe. Brzo je bila pronađena prostorija u Ilici 54 u dvorišnom krilu Povrzanovićeve prizemne kuće pod obronkom Rokovog groblja. Kad su financijske teškoće, koje je zahtijevala nabava namještaja i klavira, požrtvovnošću pojedinih članova bile savladane, bila je Beseda svečano otvorena dana 14. listopada 1874. s bogatim programom, pjevanjem i glazbom. Kuća je bila okićena borovim granama i ukrašena češkim i hrvatskim zastavama. Bio je velik odaziv ne samo Čeha, od Hrvata nazočni su bili gradonačelnik Ivan Vončina, političar i povjesničar Ivan Kukuljević, senator

⁵⁸¹ A. ŠIMČIK, *Dějiny České besedy v Záhřebě 1874 – 1924, u Česká beseda v Záhřebě 1874-1924*, str. 12.

⁵⁸² Isto, str. 12-13. Josef (Josip) Chvála (1848. – 1937.) bio je istaknuti građevinski inženjer, neko vrijeme i upravitelj građevinskog odsjeka Zemaljske vlade te je nadzirao rad nad svim državnim građevinama.

⁵⁸³ Isto, str. 13.

i književnik August Šenoa, odvjetnik Vidrić i drugi. Frič je pozdravio ugledne goste, a Šenoa je zahvalio na češkom, nazivajući Čehe najvažnijom granom na stablu Slavenstva i izrazio uvjerenje da će novo slavensko društvo osim zabave vjerno njegovati i slavensku uzajamnost i srdačno usklikuo: Nazdar!⁵⁸⁴ Šimčik je naveo i da je Beseda prvu skupštinu održala 5. siječnja 1875. kad je za predsjednika jednoglasno izabran Frič, a za članove Odbora Strnad, Dušánek, Vendler i Rangl. Odbor je izradio statut koji je hrvatska vlada brzo potvrdila.⁵⁸⁵ Radilo se za-pravo o pravilima koja su, kako je ranije rečeno, potvrđena 7. travnja 1875.

Iz Šimčikovog pripovijedanja daje se zaključiti da je Češka beseda osnovana ubrzo nakon što je Frič u proljeće 1874. predložio njen osnutak i da se to dogodilo još u Weissovoj kavani, dok je 14. listopada „Beseda svečano otvorena“, točnije njene prostorije u Ilici 54, što je na simboličkoj razini označilo početak rada Besede i njeno predstavljanje zagrebačkoj javnosti. U svakom slučaju, opisani događaj nije se dogodio 14. listopada, nego 20. studenog kako doznajemo iz ranije citiranog članka iz *Narodnih novina*, a još opširnije iz članka u novinama *Obzor* od 21. studenog 1874. gdje se, i to na češkom, navodi čak i program proslave. Članak glasi:

„Ovdje obitavajući Česi sklopili su društvo pod imenom České besedy te je sinoć bilo sjajno otvorenje uz sljedeći program: 1. Hudební úvod, 2. Proslov od M.F. přednese p. Anton ml., 3. Chvála malých od Rubeše, přednese sl. Králová, 4. Na Prahu sbor od Slavíka, 5. Šumaři, žertovní dvozpěv přednesou pp. Novák i Anton ml., 6. Hudební skladba, 7. Vše je ku chvále vlasti a král, sbor od Jelena, 8. Honza nejí, nemluví a nepije (Jankić ne jede, ne čuje i ne pije), přednese P. Plemenčić st., 9. Vesnický kantor (seoski učitelj), komický výstup představí pp. Novák, Chlostík, Anton ml., Anton st. i Rangl, 10. Hudební dohra. 11. Volná zábava s Tombolou.“

„Osím Čeha bijaše mnogo odličnih gostova a sama zabava bijaše upravo prekrasna. Lica koja su program izvela, te koja su občinstvu dobro poznata, bijahu od prisutnih srdačno pozdravljena. Osobito komad Šumaři, izveden po gg. Nováku i Antonu ml. Uznesse prisutne te uz obće povladjivanje, morao se je komad opetovati. Poslije 8. komada nazdravi g. J. V. Frič gradskom načelniku g. Vončini, koji mu, prihvativ srdačno zdravicu, odgovori da Česi mogu ovdje kano u svojoj domovini slobodno živiti gojeći rodoljubive želje svoga naroda. Zatim nazdravi českomu narodu A. Šenoa u češkom jeziku, te pošto je još nekoliko zdravica napito bilo, odpoče tombola, a poslije nje nastavak programa, a zatim se razvi ples, koji trajaše do u jutro.“⁵⁸⁶

U spomenutom članku za detektiranje datuma osnutka Češke besede Zagreb ključna je formulacija na samom početku jer iz početnih riječi „Ovdje obitavajući Česi sklopili su društvo pod imenom České besedy te je sinoć bilo sjajno otvorenje...“ zaključuje se da je Beseda bila osnovana ranije, a da je 20. studenog održana svečana proslava tog čina, uz otvorenje Besedi-

⁵⁸⁴ Isto, str. 15.

⁵⁸⁵ Isto.

⁵⁸⁶ *Obzor*, 21. XI. 1874., str. 3.

nih prostorija u Ilici 54. Isto se može zaključiti i iz ranije spomenutog članka u *Narodnim novinama* od 23. studenog 1874. koji počinje riječima „U Zagrebu živući Česi ustrojili su društvo, koje je 20. o. m. u Poverzanovićevoj kući u Ilici stupilo u život.“⁵⁸⁷ Dakle, jasno se spominju dvije odvojene radnje – ustrojavanje Češke besede i njeno stupanje u život koje se očito nisu dogodili istoga dana.

Kao što je već rečeno, nisu sačuvani eventualni zapisnici o osnutku Besede, a ne znamo niti što je pisalo u izvorima koje je Šimčik koristio, kao niti što je čuo u razgovorima sa svjedocima pa je jedini danas poznati dokaz da se osnivanje dogodilo 14. listopada 1874. sjećanje Josefa Holečeka. Moguće je da su i on, opisujući djelovanje u Zagrebu nakon gotovo pola stoljeća, a i živi sudionici osnutka Besede, u svojoj memoriji spojili dva događaja, osnutak koji se dogodio 14. listopada, vjerojatno u Weissovoj kavani, i svečanost početka rada Besede, odnosno otvorenje njenih prostorija u Ilici 54, koji se dogodio 20. studenog te je tako nastala priča o osnutku udruge u nazočnosti uglednih osoba na dan 14. listopada 1874. Šimčik ne navodi da je u pisanju povijesti Češke besede koristio novinske izvještaje o njenom osnutku, no u svakom slučaju u zagrebačkim novinama iz listopada 1874. nema nijedne vijesti o tome da su Česi osnovali svoju udruhu i prvi trag o njoj su spomenuti članci od 21., odnosno 23. studenog iste godine.

Iz navedenog dalo bi se zaključiti da je u zagrebačkoj Češkoj besedi 50 godina nakon njenog osnutka stvorena općeprihvaćena konstrukcija o tome da je udruha osnovana 14. listopada 1874. u nazočnosti tadašnjih uglednih osoba, međutim, godišnjak iz 1924. to ipak u određenoj mjeri demantira. Naime, nakon Šimčikovog teksta na češkom objavljen je kratak tekst na hrvatskom jeziku pod naslovom *Pedesetgodišnjica Češke besede u Zagrebu* koji je dijelom sažetak onoga što je napisao Šimčik, no velika je razlika upravo u datumu kad se svečani osnutak Besede dogodio jer se kao datum navodi 20. studenog. U tekstu se naime tvrdi: „I tako dne 20. studenoga 1874. održava ‘Češka Beseda’ prvu glavnu sjednicu, na kojoj u prisutnosti gradonačelnika Ivana Vončine i mnogih odličnih gostiju pozdravlja ‘Češku Besedu’ u ime hrvatskog naroda i pjesnik Šenoa govorom na češkom jeziku.“⁵⁸⁸

Dakle, smislenije bi bilo zaključiti da u Češkoj besedi Zagreb 50 godina nakon njenog osnutka zapravo nisu bili sigurni kojeg se to točno dana dogodilo, u protivnom, teško da bi se u tako važnoj publikaciji objavljenoj povodom zlatnog jubileja udruge pojavili proturječni podaci u vezi datuma. Eventualno tumačenje da je došlo do greške zbog toga što je u češkom listopad 11., a u hrvatskoj deseti mjesec ne stoje jer se ne navodi isti dan u mjesecu. Na proslavi 50. godišnjice Besede 30. studenog 1924. spomenut je inače jedan stariji datum, iz prvog kvartala 1874. U govoru na svečanoj izvanrednoj glavnoj skupštini Besede, čiji je koncept sačuvan

⁵⁸⁷ *Narodne novine*, 23. XI. 1874., str. 3.

⁵⁸⁸ *Pedesetgodišnjica Češke besede u Zagrebu*, u *Česká beseda v Záhřebě 1874-1924*, str. 32.

u arhivu Češke besede Zagreb, Besedin tajnik Karel Toula je jasno rekao da je „u srijedu 14. listopada Frič otvorio svoju Besedu“ i pritom pročitao Holečekov opis svečanosti, što znači da se priklonio datumu koji navodi u svom autobiografskom romanu. Što se samog osnutka Besede tiče, Toula ga je datirao s danom 18. ožujka 1874. doslovno rekavši: „Beseda je nastala već 18. ožujka iste godine. Frič si je u predvečer svog imendana u svoj stan pozvao prijatelje i uz pjenušavu plzenjsku tekućinu i veselu pjesmu Beseda je brzo bila gotova. Sve dalje bilo je Fričeva briga. Napisao je statut... našao daleko u Ilici 54 prikladan prostor s češkim gostioničarem, češkom kuhinjom i dobrim pivom.“⁵⁸⁹

U svakom slučaju, zanimljivo je da se do 1924. i objave Holečekovih sjećanja očito u Češkoj besedi nije držalo do 14. listopada kao važnog datuma. Proslava zlatnog jubileja održana je 29. i 30. studenog, dakle na dane koji su bliži datumu 20. studenog.⁵⁹⁰ Iz Šimčikovog teksta također doznajemo da je Češka beseda desetu godišnjicu proslavila 26. prosinca 1884., a 30. godišnjicu nije proslavila 1904., kada se navršavala, nego tek 1905.⁵⁹¹ Dakle, u prvim desetljećima nije postojala tradicija slavljenja 14. listopada kao Besedinog „rođendana“, ali niti nekog drugog konkretnog datuma, osim što se povodom blagdana svetog Josipa 19. ožujka tradicionalno održavala „josefovka zabava“ s plesom, kao dio češke tradicije, ali i zbog toga što su mnogi članovi Besede tada slavili imendan.⁵⁹² No s vremenom je svijest o tome da je Češka beseda Zagreb zapravo „začeta“ uoči blagdana svetog Josipa pala u zaborav jer se kao ishodišna točka udruge u kolektivnom pamćenju nametnuo datum 14. listopada 1874. Na taj je podatak nakon dugo vremena tek u veljači 2014. zagrebačke Čehe podsjetio tadašnji arhivar Češke besede Zagreb Viktor Husak u Besedinom mjesečnom biltenu *Spolkové Zprávy*.⁵⁹³

Budući da je jedini poznati zapis koji kao datum osnutka Besede navodi 14. listopada 1874. više puta spomenuti autobiografski roman Josefa Holečka *Pero*, postavlja se pitanje koliko su njegovi zapisi vjerodostojni, pogotovo jer su pisani nakon više od 40 godina (pisao ih je 1915., a objavio 1923.). Njegov opis osnutka Besede glasi ovako:

„Žarom preporoditelja iz četrdesetih godina Frič je radio na osnivanju Češke besede u Zagrebu. Nije imao drugih misli osim ovog svog posla. Statut je već

⁵⁸⁹ Arhiv Češke besede Zagreb, ČBZ 1924.,6. Schuze – Valná hromada, čís. 405.

⁵⁹⁰ *Riječ*, 2. XII. 1924., str. 3.

⁵⁹¹ A. ŠIMČIK, *Dějiny České besedy v Záhřebě 1874 – 1924*, u *Česká beseda v Záhřebě 1874-1924*, str. 19, 22.

⁵⁹² Jarmila KOZAK MARINKOVIĆ, *Tradicija i običaji zagrebačkih Čeha, Vijeće češke nacionalne manjine Grada Zagreba*, Zagreb, 2013., str. 25., *Z České Besedy v Záhřebě* (Hrстка z nepsaných protokolů), *Pro lepší zítřek*, Osvětový a hospodářský odbor, Zagreb, 1935., str. 94. (autor je potpisan inicijalima K. T., očito je posrijedi Karel Toula koji je 1924. bio tajnik, a od 1935. do 1936. predsjednik Češke besede te dugo godina vodio brigu o Besedinom arhivu.

⁵⁹³ Viktor HUSAK, *Z pera besedního archiváře*, *Spolkové zprávy*, únor 2014, str. 1.

bio potvrđen. Sada je trebalo pronaći i iznajmiti prostoriju, prikupiti članove i pobrinuti se za dobrog češkog gostioničara koji bi znao kuhati pivo po češki i častiti goste češkom kuhinjom. Srećom, prostorija je pronađena u prizemnici u Ilici, gotovo na rubu grada. Kuća je imala dvorište, gdje je pod Fričovim vodstvom postavljena kuglana. Sve je lijepo uspio.... Beseda je svečano otvorena 14. listopada. Kuća je bila okićena borovim granama i ukrašena češkim i hrvatskim zastavama. Prostorija je bila krcata gostima. Frič je blistao. Bio je u svom elementu. Sve je bilo kao u Češkoj za njegovih mladenačkih godina, kada su studenti na slične načine budili nacionalnu svijest i društveni osjećaj. Nije mogao zamisliti ništa ljepše i ništa više zadivljujuće, ništa srcu ugodnije i češki čišće! A on je začetnik, duša, organizator svega toga! Jurio je amo-tamo dok mu je duga kosa vijorila. Dočekivao je, smještao i zabavljao ugledne goste (među kojima je bio i Kukuljević Sakcinski). Kad ih je sve posjeo, a u prostoriji ni za koga više nije ostalo mjesta, dao je znak zvoncem i zakoračio na mali podij... Sabravši misli i povrativši ravnotežu, održao je pozdravni govor u kojem je obrazložio domoljubnu i plemenitu svrhu osnivanja Češke besede u Zagrebu. Nije zaboravio zahvaliti domoljubnim hrvatskim vlastima što su dozvolile Besedu, te je braću Hrvate iskreno pozvao da obilno sudjeluju u životu češke udruge i da zajedno s Česima jačaju veze koje povezuju oba bratska naroda. Pljesku nije bilo kraja. Slava! Živila braća Česi! Živila braća Hrvati! Frič se mnogo puta klanja i smiješi. Kad je procijenio da je dosta, uspravio se, odmahnuo glavom, skinuo monokl i sišao s podija kako bi se ponovo posvetio gostima koji su već bili u svečanom i domoljubnom raspoloženju.⁵⁹⁴

Iz navedenih rečenica najviše upada u oči vrlo plastičan opis ozračja na „svečanom otvorenju“ Češke besede kojem je Holeček kao jedan od osnivača Besede bio i osobno nazočan, no u odnosu na podatke poznate iz drugih izvora napravio je i nekoliko činjeničnih grešaka. Holeček naime piše da je spomenutom skupu, pa i samom pronalaženju Besedinih prostora prethodilo potvrđivanje statuta Češke besede, na čemu je Frič izrazio zahvalnost hrvatskim vlastima, no kako je ranije rečeno, pravila Besede potvrđena su tek u travnju 1875. Od visokih gostiju Holeček spominje samo Ivana Kukuljevića (kojeg je iznimno hvalio na ranijim stranicama svog romana), ali ne i gradonačelnika Ivana Vončinu pa ni Augusta Šenou s kojim se družio tijekom svog boravka u Zagrebu. I naposljetku, uz datum 14. listopada Holeček ne navodi godinu.

⁵⁹⁴ Josef HOLEČEK, *Pero II*, Pražska akciová tiskárna, Prag, 1923., str. 154-156.

Holeček je dalje u svom opisu naveo da je u nastavku svečanosti Frič deklamirao pjesmu Boleslava Jablonskog *Tři doby země české*, kasnije maskiran kao sajamski pjevač otpjevao svoju pjesmu *Pravdivá písen o tom, jak čert babu vzal*, a zatim tijekom zabave išao od stola do stola, razgovarao s uzvanicima i na kraju sjeo s mladima i zapjevao.⁵⁹⁵ No navedene pjesme ne spominju se u citiranom članku iz *Obzora* koji donosi i program proslave. Postavlja se pitanje je li opisujući „svečano otvorenje“ Češke besede Holeček zapravo opisao neku kasniju svečanost, no u tom slučaju upitna je vjerodostojnost njegovih opisa, pa tako i datum 14. listopada, i to nedefinirane godine.

Budući da Češka beseda Zagreb nije imala sačuvane zapisnike od samog početka udruge⁵⁹⁶, ne znamo je li se 14. listopada 1874. dogodio barem jedan od koraka u procesu osnutka Češke besede Zagreb, primjerice sastanak osnivača na kojem bi bio izabran Privremeni odbor, predvođen najvjerojatnije Fričem, koji se bavio ključnim pitanjima nužnima da Beseda „stupi u život“ – prikupljanjem članova i nalaženjem društvenih prostorija, a zatim i organizacijom prve skupštine održane, prema Šimčiku, 5. siječnja 1875.

To bi se moglo naslutiti iz teksta objavljenog 1934. u godišnjaku Prosvjetnog i gospodarskog odbora, Matice školske i Središnje knjižnice Čehoslovačkog saveza u Kraljevini Jugoslaviji pod naslovom *Z České Besedy v Záhřebě (Hrstka z nepsaných protokolů)*, čiji autor potpisan inicijalima K. T. je očito Karel Toula, u kojem čitamo: „Češka Beseda se rodila – četiri godine prije bosanske okupacije, dana 14. listopada 1874. Službeno. Naime, tog dana obavljene su sve važne društveno-pravne stvari koje tek društvo čine društvom. Pročitan je statut čiji su paragrafi primjereno i pažljivo dragim našim osnivačima utisnuti u sjećanje, zatim vatreni domoljubni pozdrav buntovnika Friča...“⁵⁹⁷

Kao što je ranije rečeno, Beseda je svoj statut donijela tek na prvoj skupštini 5. siječnja 1875., no moguće je da su 14. listopada 1874. obavljene neke od „društveno-pravnih stvari koje tek društvo čine društvom“, poput osnutka Privremenog odbora, tj. formiranja privremenog vodstva. U ovom tekstu Toula inače potvrđuje Šimčikov navod da je Frič ideju o osnutku Češke besede u Zagrebu iznio još na proljeće 1874., odnosno svoj navod iznesen deset godina

⁵⁹⁵ Isto, str. 156, 158-160.

⁵⁹⁶ Kako je na proslavi 50. godišnjice Češke besede 1924. rekao Karel Toula, u prvoj Besedinoj knjizi zapisnika prvi zapis datira od 13. siječnja 1875. kad je održana sjednica Besedinog Odbora. Ta knjiga zapisnika danas nije sačuvana u arhivu Češke besede Zagreb. (Arhiv Češke besede Zagreb, ČBZ 1924.,6. Schuze – Valná hromada, čís. 405.)

⁵⁹⁷ *Z České Besedy v Záhřebě (Hrstka z nepsaných protokolů)*, *Pro lepší zítřek*, Osvětový a hospodářský odbor, Zagreb, 1935., str. 94. Kao što je ranije rečeno, Karel Toula je na proslavi 50. godišnjice Češke besede 1924. ustvrdio da je 18. ožujka 1874. Beseda zapravo osnovana, dok ovdje tvrdi da se tada tek rodila ideja o osnutku, što je očito ispravnije.

ranije na proslavi 50. godišnjice Besede da se to dogodilo 18. ožujka 1874. (nešto prije službenog početka proljeća), uoči blagdana svetog Josipa kada je Frič slavio svoj imendan i oko ponoći rekao: „Pa prijatelji, osnujmo si Besedu.“⁵⁹⁸

Temeljem svega navedenog, može se zaključiti da je osnutak Češke besede Zagreb bio višemjesečni proces koji je tekao ovako:

- 18. ožujka 1874. Josef Václav Frič je iznio ideju o osnutku Češke besede
- nepoznatog datuma (možda 14. listopada 1874.) održan je osnivački sastanak na kojem je izabran Privremeni odbor Češke besede
- 20. studenog 1874. održana je svečanost otvorenja Besedinih prostorija u Ilici 54, uz prigodni program, što je označilo početak njenog javnog djelovanja
- 5. siječnja 1875. održana je prva skupština Češke besede na kojoj su izabrani Frič za predsjednika i još četiri člana Odbora
- 7. travnja 1875. Kraljevska zemaljska vlada potvrdila je pravila Češke besede

Na sličan način odvijalo se osnivanje i druge tri važne hrvatske udruge osnovane 1874. u Zagrebu, Hrvatskog liječničkog zbora, Hrvatskog planinarskog društva i Hrvatskog sokola.

Osnutak Hrvatskog liječničkog zbora (izvorno Sbor liječnika kraljevina Hrvatske i Slavonije) potaknut je pozivom dr. Vlodoja Čačkovića objavljenog u *Obzoru* 16. veljače 1874. kojim je pozvao hrvatske liječnike da osnuju svoj liječnički zbor, tj. da sastave privremeni odbor, izrade pravila i zamole vlasti za dozvolu. U roku od tjedan dana sastavljen je peteročlani privremeni (u stvari inicijalni) odbor koji je za 26. veljače pozvao „gospodu civilne i vojničke sudrugove na dogovor radi društvenih pravila“, odnosno „na sastanak, da se porazgovore o ustrojstvu hrvatsko-slavonskog zbora liečnikah“. Na sastanak se odazvao 21 zagrebački liječnik te je formiran privremeni odbor sa zadaćom da izradi pravila i pripremi konstituiranje Zbora. Pravila su 16. ožujka poslana Kraljevskoj zemaljskoj vladi na prihvaćanje te je car i kralj Franjo Josip 23. travnja dozvolio da se temeljem tih pravila osnuje Sbor liječnika kraljevina Hrvatske i Slavonije koji je 3. kolovoza 1874. održao svoju konstituirajuću skupštinu na kojoj je za prvog predsjednika izabran Franjo Miličić.⁵⁹⁹ Hrvatski liječnički zbor kao dan svog osnutka slavi 26. veljače, kad je ujedno i Hrvatski dan liječnika.⁶⁰⁰

Poticaj za osnutak Hrvatskog planinarskog društva, koje je 1949. preraslo u Planinarski savez Hrvatske (od 1991. Hrvatski planinarski savez), dao je prilikom svog posjeta planini

⁵⁹⁸ Isto.

⁵⁹⁹ Biserka BELICZA, Dubravko ORLIĆ, *Hrvatski liječnički zbor, Predsjednici od 1874. do 2004.*, Hrvatski liječnički zbor, Zagreb, 2004., str. 42-55.

⁶⁰⁰ Obilježen Hrvatski dan liječnika, <https://www.plivazdravlje.hr/vijesti/clanak/37930/Obiljezen-Hrvatski-dan-lijecnika.html> (1. travnja 2024.)

Klek u proljeće 1874. profesor Johannes Frischauf iz Graza kada je svoje domaćine, književnika Budu Budisavljevića i pravnika Vladimira Mažuranića pozvao da pristupe osnivanju planinarskog društva u Hrvatskoj, po uzoru na planinarsko društvo koje je tada već postojalo u Beču. Nakon pripremnih radnji za 15. listopada 1874. u Zagrebu je profesor geologije na novoosnovanom Sveučilištu u Zagrebu Gjuro Pilar sazvao osnivački sastanak Hrvatskog planinarskog društva na kojem je trojici članova povjerenom da sastave društvena pravila. Ona su tijekom listopada sastavljena i na ponovnom sastanku prihvaćena te upućena na potvrdu Kraljevskoj zemaljskoj vladi koja ih je odobrila 20. ožujka 1875. te je 29. travnja održana konstituirajuća skupština kada je za prvog predsjednika Hrvatskog planinarskog društva izabran liječnik i botaničar Josip Schlosser Klekovski.⁶⁰¹ Kao dan osnutka Hrvatskog planinarskog društva obilježava se 15. listopada.⁶⁰²

Inicijativu za osnutak Hrvatskog sokola dao je u proljeće 1874. liječnik Josip Fon i temeljem toga na sastanku kod gradonačelnika Zagreba Ivana Vončine 5. lipnja izabran je privremeni odbor na čelu s Josipom Torbarom. On je izradio pravila i 15. srpnja podnio ih na potvrdu Kraljevskoj zemaljskoj vladi koja ih je prihvatila 3. studenog te je 27. prosinca Hrvatski sokol održao prvu glavnu skupštinu kada je za predsjednika izabran Ivan Vončina.⁶⁰³ Hrvatski sokol kao tjelovježbena organizacija danas ne postoji, a danom njegova osnutka smatra se 5. lipnja 1874.⁶⁰⁴

Dakle, u sva tri navedena slučaja danom osnutka smatra se dan kad je održan sastanak osnivača pojedinog društva i bio izabran privremeni odbor koji je izradio pravila i podnio ih Kraljevskoj zemaljskoj vladi na usvajanje nakon kojeg bi bila održana i prva skupština društva. U slučaju Češke besede Zagreb taj se osnivački sastanak s izborom privremenog vodstva održao u razdoblju između 18. ožujka 1874., kad je prvi put iznesena ideja o osnutku Besede, i 20. studenog 1874. kad su svečano otvorene Besedine prostorije. To što je 14. listopada 1874. toliko ukorijenjen u kolektivnom sjećanju zagrebačkih Čeha ne znači da se osnutak Besede dogodio baš tog dana, no taj datum može se prihvatiti kao simbolični rođendan Češke besede Zagreb, a time i kao Dan Vijeća češke nacionalne manjine Grada Zagreba. No sam osnutak Besede nije prošao u tako svečanom ozračju kako se tradicionalno prenosi kroz generacije

⁶⁰¹ 145 godina od osnivačkog sastanka HPD-a, <https://www.hps.hr/vijesti/10534/145-godina-od-osnivackog-sastanka-hpd-a> (1. travnja 2024.)

⁶⁰² Hrvatsko planinarsko društvo obilježava 140 godina, <https://laudato.hr/Novosti/Zanimljivosti/Hrvatsko-planinarsko-drustvo-obiljezava-140-godina.aspx> (1. travnja 2024.)

⁶⁰³ Franjo BUČAR, *Povijest Hrvatskog Sokola – Matice u Zagrebu: 1874. - 1885.*, Naklada Hrvatskog Sokola Wilsonovog, Zagreb, 1925., str. 7-8.

⁶⁰⁴ Sablja konjaničke garde Zagrebačkog ogranka Hrvatskog sokola, <https://vojnepovijest.vecernji.hr/vojna-povijest/sablja-konjanicke-garde-zagrebackog-ogranka-hrvatskog-sokola-1711736> (1. travnja 2024.)

zagrebačkih Čeha već sto godina, budući da je svečanost u nazočnosti uglednih gostiju sasvim sigurno održana 20. studenog 1874., o čemu do danas nepobitno svjedoče novinski članci.

SUMMARY

WHEN WAS THE CZECH BESEDA ZAGREB FOUNDED?

Abstract: According to a tradition passed down through the generations, the oldest association of the Czech national minority in Croatia, the Czech Beseda Zagreb (Češka beseda Zagreb), was founded on October 14th 1874, at a ceremony in the presence of prominent persons from Zagreb at the time, described by the Czech writer Josef Holeček in his autobiographical novel *Pero* (Pen) as a witness. But according to the reports in the Zagreb contemporary newspapers, the aforementioned ceremony was held on November 20th 1874, when the Czech Beseda opened its first seat in Ilica Street and began public activities, which means that it was founded earlier, in the period between March 18th 1874, when the idea of founding Beseda was first presented, and November 20th 1874. The date October 14th is not mentioned in any source known today, apart from the mentioned novel, but as the date of the ceremonial opening of its seat. In the yearbook of Czech Beseda Zagreb from 1924, Antun Šimčik gave a description of the founding of Beseda and stated that it was founded shortly after Josef Václav Frič made a proposal in the spring of 1874, without specifying the date. Referring to Holeček, living witnesses, but also to Beseda's documents, which are now lost, he stated October 14th 1874, as the date of the celebration of the beginning of its work. It is certain that Beseda had its founding meeting before November 20th, and that both Holeček and other witnesses in their memory combined that meeting and ceremony into one event that they timed on a day that is not mentioned in reliable sources. With the passage of time, the claim that their association was solemnly founded on October 14th 1874, became established among the Czechs in Zagreb, and since 2005 that date has been the Day of the Council of the Czech National Minority of the City of Zagreb, although the ceremony was held on November 20th 1874, and the exact date of foundation is not known. Therefore, October 14th can only be accepted as the symbolic birthday of Czech Beseda Zagreb.

Key words: Czech Beseda Zagreb, Czech national minority, Josef Václav Frič, Josef Holeček, Antun Šimčik